

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „3.—“ „4.50“
za četrt leta „1.50“ „2.25“

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročilnice se upravnistvo ne osira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 28. Vsako pismo mora biti frankovano, ker ne frankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglaš in oznanila se račune po 8 nov. vrstica v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se račune po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnistvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinost je moč.“

Mrtvih dan.

Človeško življenje, tako polno skrbi in truda in bojov in naporov, muke in zabave, uživanja in zatajevanja, zahteva ves naš čas, vse naše mišljenje in vse naše moči ter nam ne daje preveč misliti na smrt in na pokojnike. Človek se bori za življenje in v tem boju ne utegne misliti toliko na svojo preteklost in na bodočnost, ker sedanost usrkava vse njegove sile. Vidi pač, da na levo in desno padajo s oboritelji njegovi, bridko čuti, da zgublja sorodnike in prijatelje, ki so ga podpirali v življenja boju, a zato ne obupava, možko premaga žalost ter se z dvojno močjo po prijemlje zopet dela, katero bode moral odslej odpravljati sam, brez očetovske in prijateljske podpore. Naravno je torej, okolnosti v katerih živimo to zahtevajo, da ne moremo vedno misliti na to, kar vsacega iz med nas čaka — na smrt ter da ne moremo vedno spominati se onih, katere je uže ta usoda zadela. A nehvaležen, brezčuten ni človek, akoprav mu jemlje dela in prizadevanja polno življenje vse moči, posvetil je en dan v letu spominu dragih pokojnikov, ko se lahko ves posveti premišljevanju in pijalet. Tužno pojo zvonovi na dan mrtvih in po cerkvah in pokopališčih opravljajo se molitve za rajnike. Neskončna množica se pomiče na pokopališče; saj ima tam pač vsakdo grob, na katerem si želi tiho postati, pomoliti ter zamisliti se, na blago osebo, ki v njem spi večno spanje. Na tem mestu poraja se nam v duši spomin za spominom, dogodek za dogodkom nam stopa pred oči, oživljajo se zopet vezi, ki so nas spajale z dragim pokojnikom, spečim pod zemljo; duša se nam taja, bridko čutimo zgubo, ki nas je zadela z njegovo smrtjo, stare rane začno krvaveti in solze nam silijo v oko.... In kadar se ozremo okrog, povsod

isti prizori, množica se je tiho razšla po pokopališču in vsakdo je obstal na grobu, ki mu krije drago srce. „Na nebu pol, pod zemljo pol“ so danes naše misli, a ne bode dolgo, ležali bomo tudi mi pod zemljo in drugi ljudje bodo z istimi mislimi, z istimi občutki obstajali na naših grobovih.

Kakor vsak posamičnik, imajo celi narodovi grobove, na katere tega dne roma hvaležna množica, na katerih prižiga lučice ter je z vencu kiti. To so grobovi onih izrednih, plemenitih mož, ki neso živeli samo za se in za svojo rodbino, ampak za ves narod; to so grobovi onih mučnikov, ki so zatajevali same sebe ter delali in se trudili le za množico. Za ves svoj trud in svoje žrtve, dobili so ti možje le mučeniški venec in boren kamen na grob. V življenju stavile so se njih plemenitemu prizadevanju zapreke na pot, proganjala jih je zavist in zloba sovražnikov. A sedaj so se polegile strasti in množica hiti na grobove svojih mučnikov, da za nje moli, da se na njih okrepeča in navduši za dovršenje dela, katero so oni začeli. Tudi mi Slovenci imamo take grobove, imamo jih premnogo, v katere so se prerano vlegli naši voditelji in učitelji. Mi Tržačani imamo grob, na kateri ne smemo niti zapisati, kdo počiva v njem. A ta nemi grob ves narod naš pozna in bela plošča na skromnem spomeniku mu več izraža, nego bi mu mogel povedati najlepši, najumetnejši napis. Naših nasprotnikov srd sega onstran groba. Ta nem spomenik nam pravi, da bi nas radi zatrli, da bi ne ostalo po nas ni sledu več. O tej nakani pričajo nam še drugi velikanski skupni grobovi Slovenstva — potujčene zemlje, ki so bile nekdanje naše. Zatrti so v njih naš življ, ter na naših grobovih razvili svoje življenje. Narod slovanski ima mnogo, mnogo takih grobov in njegovi grobokopi

nadaljujejo neumorno svoje pogubno delovanje.

Nam Slovencem kopljejo dan za dnem nove grobove, v katere mečejo opravčene naše zahteve.

Pogrebi so nam uže vse pravice, ki so je nekdanj uživali naši okoličani, zagrebi nam slovenske šole v Trstu, na Koroškem in Štajerskem, zasuli nam gimnazijo v Kranju, slovenske paralelke na štajerskih in primorskih gimnazijah, dolensko železnico... vse naše zahteve, našo ravnopravnost so nasprotniki naši zakopali v globok grob. Kedo nam je več odkoplje? Ali nikar obupavati, mnogo je naših bori teljev pomrlo, mnogo naših podjetij propalo, a mi še vedno živimo. Na pokojnikov mesto stopajo drugi ljudje. Vsvarjajo se nova podjetja; lotimo se torej začetega dela z dvojno močjo in grob, v kateri so vrgli našo ravnopravnost, zopet odkrijemo ter obudimo v novo in trajno življenje.

Vsem našim pokojnikom in mučnikom kličemo: slava! mi pa se poprimimo dela ter izvršimo, kar so oni začeli!

Deželni zbori.

Istrski.

(6. seja dne 24. oktobra.)

Navzočih 28 poslancev. Zapisnik prejšnje seje se odobri. Prispele prošnje se izročijo dotičnim odsekom.

V imenu finančnega odseka poroča dr. Fragiaco ter predlaga: 1) odobrenje računa kreditnega zavoda do konca decembra 1888; 2. da se imenuje četvorica svetnikov uprave istega zavoda, kojih eden naj bi nadomestoval ravnatelja v smislu §. 51. tega zavoda. Račun se odobri.

Sovetnikom bili so imenovani: Fr. Šbišak, dr. A. Mrack dr. P. Madonizza in N. Rizzi. Manjšina je glasovala za sledeče

gospode: dr. I. Suran, prof. I. Kristan, D. Seršić in V. Tomičić. Na predlog dr. Veniera podeljuje se sanatorij za prekoračenje izdatka v obračunu dež. agrarnega zaklada in se odobri dotični račun. Dalje se odloči prinos dež. blagajne za l. 1890. dež. agrarnemu zakladu v znesku gold. 6800, koji se bodo izplačali v slučaju potrebe dež. agrarnega zaklada.

Pri glavni razpravi govori prof. Babuder hvaleč deželno upravo, dež. gospodarski svet in poskusni ustav, od katerega ima največ koristi poreški okraj in poreška okolica. Govori o gospodarskem položaju Istre, osobito o stanju koperskega okraja, kateremu preti v najnovejšem času grozen bič t. j. bolezen na trti. Predlog se sprejme. Isti poslanec poroča in predlaga, da se obrzdi dr. G. Becich-a tudi v tej deželnozbornski periodi kot tajnika deželnega odbora, koji predlog se sprejme brez razprave.

V imenu verifikacijskega odseka izveščuje dr. Scampicchio ter govori o volitvah l. 1883, o volilnih listah, ki neso bile povsod dobro sestavljene, o nepravilnostih, ki so se tu ali tam dogajale, o pomanjkljivosti jasnosti volilnega zakona, o nekorektnem postopanju nekaterih političnih oblasti o priliki poslednjih volitev ter slednjič predlaga, da se odobri izvolitev dvojice zastopnikov zunanjih občin namreč: g. Spinčića in Flega.

Predno se je začela razprava o tem predlogu spregovori vladni zastopnik vitez Elushegg in to o volilnem zakonu, kako se isti tolmači in kako se navadno radi slabega tolmačenja vso krivdo neuspeha pri volitvah ene ali druge stranke, zvrča na vladu in njene uradnike. Na to jame jasno in temeljito pojasnjevati dotični zakon in njegove nejasnosti. Govor vladinega zastopnika je jako važen in slovanska manjšina ga je sem ter tja živo odobraval.

PODLISTEK.

Eskimovci in koče njihove.

Spisal Tehomil.

Eskimovci so ljudstvo pripadajoče k ameriškemu plemenu. Živijo ob severnem ledenem morju, vzlasti na otoku Grenlandiji in na polotoku Labradoru v severnej Ameriki. Leta 1876. so jih našli samo še 9473 duš. Navadno so majhni, le 16 do 17 decimetrov dolgi, a še dovolj močni in gibčni. Njih domovina je jako pusta in mrzla. O predolgih zimskih nočeh se jim večkrat na nebu prikazuje tečajni sij, podoben velikanskemu ognjenemu ali začrčenemu pásu, ki jim razsvetljuje temo. Da ob takó velikem mrazu, kakor se nahaja skoro vse leto v njih domovini, zemlja malo ali nič ne rodi, pač je naravno. V istini: Eskimovci nemojo našega žita, nemojo našega sadunosnega drevja; zemlja jim je pokrita le z mahovi in lišaji. Tudi domačih živali tam ni, razen psa, ki je vserod človeku zvest tovariš. A ob čem li živijo ubogi ti ljudje? Lovijo tulnje ali morske pse, severne jelene in kite.

Tulenj je sesalec, ki živi v severnih morjih. Časih se prihaja solnčiti na morske bregove ali pa dojit svoje mladiče. Ker je pa na suhem zaradi svojih plavu-

tastih nog precčj neroden, ulove ga lahko. Tulenj je Eskimovecem žival velike koristi. Daje jim kožo, iz katere si delajo obleko in razne odeje; vrhu tega masti, katero rabijo za svečavo, kar jim vrlo prav prihaaja o dolgih zimskih nočeh. Jedo tudi njegovo meso in kri. Iz njegovih kosti si napravljajo hišno orodje. Iz kit pa konec ali evirn. Čreva tulenjska pa razpenjajo na okna namesto stekla.

Mladi tulnji se dajo udomaćiti in so potem jako krotke zastopne živali, zveste svojemu gospodarju. Pripovedujejo, da je udomaćeni tulenj, vrnivši se v morje, čez delj časa zopet prišel k gospodarju svojemu. Lep izgled živalske zvestobe!

Severni jelen je Eskimovecem velika dobrota. On se da udomaćiti in severnikom nadomešča konja, govedo, ovce in kozo. Daje jim obleko, mleko in meso; iz njegovega rogova izdelujejo različno orodje, pa so tudi njegove kite in kosti prav koristne. Priučijo ga, da vozi sani ter nosi tovore. Hrana severnega jelena je kaj uborna. Zadovoljen je z nizkim zeliščem. Po zimi živi skoraj ob samem mahu in lišaju, kojega si sam izkopava izpod snega.

Od kita dobivajo Eskimovci ribjo kost in mast.

V začetku preteklega stoletja so sku-

šali med neomikanimi Eskimovci razširiti kristjansko vero, kar se je kolikor toliko tudi posrečilo.

A kake so eskimovske koče? Tebi, dragi slovenski kmet, gotovo ne bi dopale. Po letu — in poletje je pri Eskimovecih jako kratko — prebiva Eskimovec pod šotorom, katerega si naredi iz živalskih kož; za dolgo zimo mu je seveda treba drugače poskrbeti. Eskimovec je za zimo potrebno tako stanovanje, da je gorko, ne da bi v njem utel, saj mu nedostaje (manjka) drv.

Eskimovska koča smé biti le tolika, da dobijo njeni prebivalci za silo v njej prostora. Podobna je bolj medvedjemu brlogu, nego naši hiši. V istini je eskimovska koča zidana polovico pod zemljo. Eskimovec si namreč izkoplje v zemljo jamo, nad katero si potem sezida obok. Koča le-ta v notranjščini ni viša od 6—8 čevljev. Iz česa pa je obok? Eskimovec ne hodi daleč po reči, katerih potrebuje za zidavo oboka. Nareže si iz trdozmrzlega snega več štirioglastih ploč. Te postavi drugo vrh druge, kakor sklada pri nas zidar kamen vrh kamena. Namesto malte rabi Eskimovec vodo, katera vsled velicega tamošnjega mraza kmalu zmrzne in snežne ploče prav trdno med sabo veže. Po nekod pa — posebno v Grenlandiji —

napravljajo si Eskimovec pritlično zidovje svoje koče iz kamena ali iz šote, streho (obok) pa iz poplavljenega lesa in iz ribjih kosti, kar vse pokrije še z različnimi kožami, z mahovjem, z zemljo ali drugo s drgo. Zidovje je od znotraj pokrito s kožami. V koči okolu in okolu ob stenah stoji s kožami pokrita klop, katera rabi Eskimovec, da na njej sedi in spi. V enem zidu je napravljena luknja, ne večja od možke pesti; pokrita je z mehurjem, ali je pa čez njo razpeto ustrojeno črevo kake živali. In ta odprtina je Eskimovec o k n o! Sredi eskimovske „sobe“ — ako jo smemo tako imenovati — visi lončena svetilnica; napolnjena je z ribjo ali tulenjsko mastjo in ima namen, da daje svetlobo in gorkoto ob jednem. Nad svetilnico pa visi železen ali lončen kotel, v katerem Eskimovci kuhajo. Ves prostor je tako majhen, da večkrat po štiri družine čepijo v „sobi“, ki ni večja od 16 kvadratnih čevljev. Časi pa — če se združi več družin — nahajamo precej dolge eskimovske koče.

Vhod v eskimovsko kočo leži zmerom proti jugu. Ako hočeš Eskimovca obiskati, moraš zlesti najprej v dolg zavit prerov, to je v podzemeljsko odprtino, ki ni širša od 3 čevljev. Na to „prilezeš“ pred „sobo“, ki je zaprta, ne z vrati, nego z visečo kožo. Po noči zapira Eskimovec

Dr. Gambini obeča v imenu dež. odbora, da hoče ob svojem času natančneje odgovoriti na govor vladinega zastopnika.

Predsednik predlaga, da se o izvolitvi gospodov Spinčiča in Flega glasuje posebno namreč: prej za enega potem za drugega.

Dr. Laginja se protivi temu predlogu, ker je to nekaj povsem novega ne samo v tej zbornici kajti nikjer se tako ne postopa. Izvolitev obeh poslancev je jeden sam čin, torej sta oba izbrana ali nista. Predlog komisije se sprejme.

Predsednik ugovarja rekoč, da so se uležili proti tem izvolitvam protesti ter so se radi tega izročili verifikacijskemu odseku.

Dr. Laginja meni, da to v tej zadevi ne menja nič; glasovati se mora za oba. Ako predlog enega samega poslanca zadostuje, da se volilni spisi izročijo komisiji, zakaj torej niste dali na komisijo izvolitev v velikem posestvu in one za mesta in Mali Lošinj.

Predsednik odvrča, da noče prejemati lekcij od nikogar (Mandić: Živio predsednik!) ter izjavlja, da se bode glasovalo posebej. Na to se je dala na glasovanje najprej izvolitev Spinčiča in za tem poslanca Flega. Večina je glasovala za oba a manjšina je ostala sedeč.

V imenu istega odseka predlaga na to dr. Scampicchio, da se odobri izvolitev dra. Volarića in Seršića.

Predsednik izjavlja, da se bode tudi tukaj glasovalo za vsacega posebej. Dr. Laginja protivi se temu ter ponavlja kar je rekel za izvolitev v koperskem okraju. Dr. Amoroso stavi na to predlog, da se glasuje posebej kar se je tudi zgodilo. Večina je glasovala mej tem ko so skoraj vsi člani manjšine ostali sedeč.

S tem se je seja končala ob 1 uri popoldne.

Kranjski.

(5. seja dne 22. oktobra t. l.)

Prošnja učiteljev Postojnskih za zboljšanje gmotnega stanja se izroči finančnemu odseku, dve drugi prošnji se izročiti dež. odboru v preiskavo.

Poslanec Povše poroča o poročilu deželnega odbora glede razširjave trtne uši na Kranjskem in nasvetuje:

1. Deželni odbor se pooblašča: a) da iz deželnih trtnic in vinogradov brezplačno oddaje ameriške trte (rezanice in ukoreninjene trte) malim neimovitim vinogradnikom, kateri pravilno zasajajo svoje vinograde z ameriški trtami, in naj deželni odbor skrbi, da se ameriška trtnica na Grmu razširi, b) da takim vinogradnikom

prerov z debelo ledeno ploščo. Sicer pa ne vem, če bi ti v eskimovski koči ugajalo; kajti je v njej toliko soparice in smrada, da nevarjenec ne strpi dolgo v takem „brlogu“.

Opomniti moram, da skrbi Eskimovec v prvi vrsti za gorkoto. Gorkota in sveži zrak se pa nedasta združiti, posebno pri Eskimovcih ne, kjer vlada tako hud mrav. V eskimovskih kočah, ali prav za prav brlogih, vlada tako velika vročina, da čepijo njeni prebivalci večinoma na polnagi v njej.

Zdaj pa, dragi slovenski kmet, mislim da imaš vsaj majhen pojem (zapopadek) ob Eskimovcih in o stanovanjih njihovih. Kaj ne, mnogo, mnogo boljše se tebi godi, živečemu v prekrasnej slovenski domovini? Četudi imaš morda le borno kočo in te večkrat reva tare, vender stavim, da se v primeri z Eskimovcem smatraš za pravega grofa! In glej, Eskimovec se tudi ob tem malem, kar mu narava ponuja, čuti prav srečnega in strastno ljubi svojo domovino.

Koliko bolj moraš ti ljubiti prekrasno slovensko domovino svojo! Saj:

... stvarnica vse ti ponudi,
Le jemat' od nje ne zamudi;
Lenega čaka strgan rokav,
Pal'ca beraška, prazen bokal!

dovoljuje darila po 5 do 10 gld. in c) da onim kmetijskim podružnicam ali občinam, katere pravilno zasajajo poskusne ameriške vinograde, dovoljuje podpore do 50 gold. za vsak tak vinograd, ako meri najmanj 500 m².

2. Deželnemu odboru se naroča; a) prositi visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo, da tistim neimovitim vinogradnikom, potem kmetijskim podružnicam ali občinam na Dolenjskem in Notranjskem, katere pravilno zasajajo vinograde z ameriški trtami, iz državnih ameriških trtnic in vinogradov brezplačno prepušča potrebne ameriške trte; b) naročiti šolskemu vodstvu na Grmu, da prireja tečaje, v katerih se bodo mladi ljudje učili saditi in požlahtnjevati ameriške trte.

3. Za troške, kar jih bodo pod točko 1. b) c) dovoli se znesek 1000 gld. iz deželnega zaklada in za točko 2 b) pa 200 gld.

Poslanec Pfeifer govori v daljšem govoru o potrebi, da se ameriške, rezanice delé brezplačno ter podpira predlog, da se odpre poseben tečaj poljedelcev v kojem bi se šolarji praktično učili o napravi vinogradov ter spodbujali tudi svoje sosede k enakemu početju. Nasvetuje tudi, da se vinorejcem pomaga pri nakupu vitriola proti strupeni rosi.

Poslanec Šuklje naglašuje kolike važnosti je vinarstvo za našo državo, kako znamenito za narodno gospodarstvo. V naši tostranski državi iznašče areal vinogradov po zadnjem statističnem pregledu 213.804 hektarov, na katerih se pridelala 3.247.291 hektolitrov vina, od teh spada na kranjske vinorodne kraje 10.600 hektarov, na katerih se povprečno pridelala 181.000 hektolitrov vina, ki se proda po 8 gld. hektoliter, kar vrže 1.448.456 gld. Sedaj pa je vse to ozemlje v veliki nevarnosti, da bode popolnoma uničeno. kajti polovica vinogradnega ozemlja je že okužena. Govornik pravi, da je letos o počitnicah spremljal vodjo Grmske šole g. Dolenc na Bizeljsko in videl, kako žalostne razmere je tamkaj napravila trtna uš. Vse je uničeno in v goricah, ki so slule po svoji izvrstni vinski kapljici ni dobiti niti kozarca domačega pridelka. To nevarnost odpraviti je nalog merodajnih faktorjev, države in dežele. A stori se veliko premalo. Dočim Cislajtani iznašča vinski pridelek do 40 milijon gld., je v državnem proračunu za uničevanje trtne uši ustavljenih borih 36.000 gld., prej pa celo samo 23.000 gld. Na Francoskem se je dajalo za nasade ameriških trt doslej 1.336.000 frankov, to je svota, s katero se more kaj uspešnega storiti, pri nas v Avstriji, pozobljejo komisijski stroški in dijete polovice dovoljene svote. Na Kranjskem sploh ni izbirati sredstev, ne preostaje drugega, nego nasaditi okužene vinograde z ameriški trtami 100.000 rezanic bode pa vsekako premalo in torej naj bi vladna Kostanjeviška ameriška trtnica, ki prodaja 1000 rezanic po 10 gld., jih dajala ceneje ali zastonj, kajti letošnja slaba letina ne dopušča revnim kmetovalcem še kupovati trt. Sploh pa naj bi se, kakor na Bizeljskem, v vsacem okrajnem glavarstvu vinogradnega okraja, napravil izgleden vinograd z ameriški trtami, kajti posebno dolenjski kmet je konservativen, malo čita, še manj verjame, le kar vidi, da če je koristno, posnema.

Poslanec Lavrenčič podpira predloge gospodarskega odseka in izreka gorko željo, naj bi se vipavskim vinorejcem kolikor mogočno v velikem številu delile brezplačno rezanice ameriških trt, kajti na Vipavskem stane novo opravljanje vinogradov jako mnogo troškov.

Poročevalec Povše poudarja, da so druge države dosti več storile za uničenje trtne uši kot Avstrija. Tako je razen že naglašane Francoske vsako leto dala nemška država tudi dva milijona mark. Upa pa poročevalec, da bode častiti zastopnik v državni komisiji zoper filoksero, deželni odbornik dr. Vošnjak storil, vse, kar mu

je mogoče, da se bodo ameriške rezanice delile brezplačno revnim vinogradnikom, saj je ravno vinogradni pridelek najbolj z davkom obložen.

Pri glasovanju vsprejmo se nasveti upravnega odseka soglasno.

Prošnji Borovniške in Vrhnjske občine in okrajnega cestnega odbora Vrhnjskega za uvrstitev okrajne ceste z Vrhnike do Borovniške postaje mej deželne ceste in županstva Kostel, da se občina razdeli v občini Fara in Banjaloka se izročiti deželnemu odboru.

Bolniški zaklad ima skupne potrebščine 61.306 gld. 65 kr., skupne zaklade 12.138 gld. 74 kr. Torej primankljava 49.167 gold. 91 kr. Blazniški zaklad, potrebščine: 56.328 gld. 5 kr., zaklade 9703 gld. 51 kr., primankljava, kakor je poročevalec po ponovljeno popravljenih številkah rekel, mesto 46.624 gld. 54 kr. vsled manjših izdatkov le 46.143 gld. 54 kr. Porodniški zaklad ima skupne potrebščine: 5676 gld. 5 kr., zaklade pa 880 gld. 60 kr., primankljava: 4795 gld. 45 kr. Najdeniški zaklad ima potrebščine 3595 gld. 45 kr., zaklade skupne pa 313 gld. 20 kr., torej primankljava 3282 gld. 20 kr. Vsi primankljaji teh zakladov imajo se pokriti iz deželnega zaklada. Zbor nasvete finančnega odseka brez razprave odobri. Poročevalec dr. vitez Bleiweis-Trsteniški navaja še poročila deželnega odbora:

O blaznici na Studenci da se potem, ko bodo v stari blaznici v Ljubljani oskrbovani umobolni premeščeni na Studenec, znesek 22 kr. za jednega bolnika III. razreda na dan ne preseže, kar je deželni odbor naznanil redu, koji je naročilu pritrdil, in o oskrbnini za hirajočih umobolnih v hiralnici sv. Jožefa.

Politični pregled.

Notranje dežele.

V češkem deželnem zboru predlagal je poslanec Kaftan naj se v Pragi napravi pristanišče na Moldavi, ter naj se njena struga uredi ter usposobi za paroplovbo. Predlog je bil izročen finančnemu odseku. Deželni namestnik je odgovoril na interpelacije mladočeških poslancev, zaradi nje govega nemškega odgovora na češko interpelacijo in zaradi ukora poslancu profesoru Tilšerju, ki je podpisal interpelacijo glede razpusta „akademičnega bralnega društva“. Namestnik je govoril češki ter izjavil, da stoji na stališču ravnopravnosti, ter da si bode po vseh svojih močeh prizadeval izvesti jo v vsem in povsod. Raš v smislu ravnopravnosti, smeta se oba deželna jezika v deželnem zboru vporabljeni. Vsakemu poslancu je na voljo dano, govoriti češki ali nemški, to pravico terja pa namestnik tudi zase. Poročevalec komisije, katerej je bila izročena mladočeška adresa izvoljen je dr. Rieger.

V Moravskem deželnem zboru predlagali so češki poslanci naj se volilni red premeni ter se podeli volilno pravo tudi onim državljanom, ki plačujejo le po pet goldinarjev davka. Nemci so odklonili predlog. Njih glasila pa porogljivo omenjajo, da si g. Šrom lahko privoščijo še vsako leto ta dovtip ter stavi ta predlog še tolikokrat, kolikor krat ga je že stavil, nemška večina ga bode vedno zavrgla, ker ve, da bi sprejemši ga vničila sama sebe.

V Gališkem deželnem zboru stavljen je bil predlog, naj se vlado pozove, da kolikor mogoče zniža dedne pristojbine za nepremakljivo premoženje, kakor tudi pristojbine za intabulacije in prepisovanje zemljišč. Želeti je, da bi se vlada ozrla na ta važen predlog ter ako mogoče dedne pristojbine za nepremičnine, vsaj do neke meje popolnoma odpravila.

V tirolskem deželnem zboru pokazalo se je uže v novič praktičen uspeh zveze

italjanskih poslancev in nemških liberalcev. Na dnevnem redu je bil te dni predlog Italjanov glede samouprave Trentinskega in podeljenja samostalnega deželnega zbora za laško Tirolsko. Poslanec Dordi je v imenu Italjanov zahteval naj se predlog vzame v stvarno obravnavanje. Klerikanci so bili odločno zoper to; liberalci so pa izjavili, da so voljni ustreči tej zahtevi italjanskih poslancev, ne da bi se vezali s tem v drugem obziru. Skleneno je bilo izročiti predlog posebni komisiji, katerega ima proučiti ter pozneje poročati deželnemu zboru. Klerikanci so izrekli, da ne sprejmejo izvolitve v dotično komisijo. Voljeni so torej sami Italjani in liberalci. Nemški liberalni listi so o tej priliki napali klerikalce, ter jim očitali, da v raznih deželah, različno postopajo. Ti listi trde, da na Štajerskem klerikanci podpirajo slovenske težnje za ločitev slovenskega Štajerskega od nemškega, na Tirolskem se pa sklicujejo na državno pravo dežele in na njeno celokupnost.

V ogerskem državnem zboru se je vnela živa debata o proračunu za dvorake troške. Opozicijonalcem zahtevajo z vso odločnostjo, da si kralj osnuje v resnici ogerski kraljev dvor s poslenimi uradnimi dostojanstveniki.

Vnanje dežele.

Radikalna večina s r b s k e skupštine je sestavila adresu na kralja, v kateri parafrazira prestolni govor. Adresa večine radostno konstatuje dobre odnose mej Srbijo in sosednimi državami ter jemlje z zadovoljstvom na znanje, da hoče vlada sporazumno z drugimi balkanskimi državami postopati ter obvarovati samostanost Srbije. Skupština se v adresi zahvaljuje, vsem onim vladarjem, ki so kralju Alokсандru stopivšemu na prestol čestitali. Posebno pa se spominja Rusije, ki je Srbijo pri mazilenju kralja posebno odlikovala. Podržavljenje srbskih železnic pa imenuje prav uzorno domoljubno delo, kajti res žalostno bi bilo, da bi tuji imeli v rokah ta za gospodarski razvoj države, tako potrebna sredstva. Liberalna manjšina se je v tej debati postavila na Avstriji neprijazno stališče ter zahtevala, da se Srbija sedaj, ko se je rešila avstrijskega upliva popolnoma nasloni na Rusijo. Liberalci Ribarac se je v svojem govoru tako razgrol, da mu je predsednik skupštine moral vzeti besedo. Ta mesec se prično Črnogorci preseljevati v Srbijo. Oanovalec je poseben odbor pod predsedništvom metropolita Mihajla v podporo vbozih priseljencev.

Koburžan je bil na Dunaju. Prosil je po prijateljih našega cesarja, naj bi ga vsprejel v avdijenco. Cesar pa mu je najuljudnejše odgovoril, da tega ne more storiti. To je menda tudi vspeh Koburgove poti. Kakor kaže ni še tako blizo njegove priznanje zakonitim vladarjem bolgarskim. Revež se povrne izvestno poparjen zopet v Sofijo.

DOPISI.

Iz II. okraja dne 30. nov. [Izv. dopis] Naše vrlo politično društvo „Edinost“ imelo je preteklo nedeljo shod za V. okraj, ter ukrenilo potrebno o boju v bližajočih se volitvah. Dobro bi bilo, da bi se tudi tukaj sklical enak shod, ker je velika nevarnost zgubitve in prav lahko prodre protikandidat. Jaz in drugi v Rocolu smo enakih misli in ponižno prosimo predsedništvo „Edinosti“, da bi po mogočnosti potrebno ukrenilo, da se skliče enak volilen shod kakor v drugih volilnih okrajih tudi tukaj. Jaz priporočam za tak shod gostilno „Al cacciatore“ pri lovcu. — Gospodar je pravi Slovenec, narodnjak, kakoršnih je mnogo v Rocolu in še drugod v okolici, ki svoje napise stavijo nad vrata svojih krčm ali prodajalnic v jeziku „del dolce si“, sleherni sold pa dobivajo od

domačih ljudi). Ta kraj priporočam za to ker je najbolj pripraven, prostoren, in pa v središču našega volilnega okraja.

Omenil sem uže, da protikandidat lahko prodre, ako ne bomo pozorni ter odvrčali ljudstvo od tujih agitatorjev. Zakaj bi to ne bilo mogoče? saj se nekateri uže za to dobro pripravljajo. — Čujte, kaj sem slisal! Nekateri tukajšni volilci so prosili „šior Poldo“, da bi prevzel kandidaturo. Jaz mislim, da ga zato ni treba prositi, ker „Progresso“ ga je uže imenoval kandidatom za II. volilni okraj. Ta „šior Poldo“ jim je dobronljiv, domač in tudi natančno pozná naše razmere, jim rad pomaga itd. Da temu ni tako, uvidili ste, dragi okoličani, v dopisu iz tega okraja v predzadnji številki tega lista. Oni gospod pomagali Vam bode kakor dosedaj, ko ni bil Vaš poslanec.

Dragi volilci, vzemite si v vzgled isterskega kmeta, ki dobro uro daleč pride volit, in tam čaka noč in dan, in da svoj glas za narodnega zastopnika. On ne pozna obetanega litra vina, se ne proda za forint (in ako bi to storil zasramovan bi bil od vse občine, kakor se je v nekem kraju zgodilo tudi pri letošnjih volitvah). Kaj poročete na to, zakaj ni tak tudi naš okoličan? Je li temu kriv sam? — Ne, recite ter trkajte se na prsa — krivi smo mi možje, ker si v tako kritičnih časih malo prizadevamo, da bi lahko volilce pripravili na pravo pot in vdobili lahko vseh šest poslancev slovenskih. — Tedaj volilci II. okraja, opozarjam Vas, da se ne daste premamiti po brezvestnih agitatorjih nasprotnne stranke; oni bodo gledali na to da vas spravijo na led ali pazite in nikar jih ne poslušajte. Kaj ako prodre protikandidat? Ali se bodo uresničile obljube koje vam nasprotniki delajo? Ne, vedno bolj bomo njim „ščavi“, ako ne bomo poslali vseh šest poslancev, naših možev, v mestno zbornico, ki bodo branili ter pripojevali nam pripadajoče pravice. Družtvo „Edinost“ vam je uže izbralo iz naše srede moža, ki je vreden svojega poklica, ki bode znal odgovarjati našim težnjam in odbijati nasprotna napade. Za tega moža bode oddali svoj glas. — Ako družtvo ne priredi volilni shod pri nas, prizadevali si bomo sami sklicati ga v uže omenjenem kraju ter opozarjati volilce na dober vspeh. Hud boj bode, to je gotovo, ker na „hribu“ sploh si prizadevajo skoro vsi volilci oddati glas za nasprotnega kandidata. — Kakor sem že omenil, da bi se sklical volilni shod, tedaj dobro bi bilo izvesti to 10. prih. meseca, teden dni pred volitvami, o družem in bolj zanimivem pomenimo se na omenjeni dan. Torej na svidenje! Domačin.

Iz Doline [Izv. dop.] Danes, ko se po vsej Avstriji bje narodnostni boj ter se morajo Slovani boriti proti raznim nasprotnikom za svoj obstanek, je pač čudno, da nekatere občine slovenske še ne znajo, kolikega pomena so te borbe. V tej svojjej nevednosti hodijo staro svojo pot, na katero so je bili spravili nemški in laški uradniki uže pred Bog ve koliko leti ter niti ne sanjajo, da bi kaj v svojej starej upravi premenile. Zato ti take slovenske občine še dandanes uradujejo nemški ali laški, ne da bi pomislile, kako škodo delajo s tem svojim občinarjem in naše narodnej stvari. Sedaj, ko se vsak posamičnik, vsa družtva, vse občine bore bodisi za to ali ono narodnost, je pač večna škoda in neopravičljiva zanikarnost, ako si slovenske občine neso v svesti te svoje naloge ter ravnaajo baš proti narodnim našim težnjam. Tem večji greh je, ako tako postopa občina v Istri, kjer so Italijani do skrajnosti pritirali narodnostni boj, ter moramo mi Slovani vse sile napeti, da se ubranimo njih navalu. Občine z mešanim prebivalstvom, so bile do nedavno še vse v laških rokah. Laški se je uradovale in se deloma uraduje v vseh občinskih, deželnih in cesarskih uradih. V javnem

življenji je le italijanščina v rabi, ničda torej, da Lahji trde, da je Istra laška. Naše voditelje bode stalo pač mnogo truda, da pribore slovenščini in hrvaščini ravnopravnost v vseh deželnih in cesarskih uradih in mnogo trdih bojov morali bomo biti, da pridobimo vse one občine v katerih živé samo Slovani, ali v katerih imajo večino. Da dosežemo ravnopravnost, do tega si moramo pomagati sami. Vsak Slovan, ki ima opraviti z deželnimi ali cesarskimi uradi, poslučuje naj se samo svoje materinščine, slovenske občine ne smejo tem uradom dopisovati drugače nego slovenski ali hrvaški, ter zahtevati, da se tudi oni poslužujejo našega jezika dopisujoč si z nami. Do tega imamo sveto pravico, katere nam nikdo ne more vzeti; odvisno je pa od nas in našega postopanja, kedaj si jo priborimo. Ta načela so menda slavnemu županstvu v Dolini neznana, kajti v svojem uradovanju se ne ravna po njih. Iz naše občinske pisarne gredo sami nemški in laški dopisi vsem uradom in oblastvom. To pač ni dostojno največje in najvažnejše občine v koperskem okraju. To je menda sl. županstvo samo sprevidelo, kajti razpisalo je službo občinskega tajnika, ki vodi občinsko pisarno ter jej daje tuje ali pa slovensko lice, kakeršnega jezika se baš poslužuje v uradovanju. Dosedanji tajnik ni znal slovenski in naše starešinstvo je bilo tako dobrodušno, da mu je dovolilo, da nemški uraduje. Sedaj mu je pa tega dovolj in išče si novega tajnika. Prepričani smo, da bode naše starešinstvo pri imenovanju novega tajnika gledalo v prvi vrsti na to, da dobi moža popolnoma našega občinskim poslom in slovenskemu jeziku, ki bode za naprej uradoval izključljivo slovenski. To zahteva od Doline narodna čast.

Goriški spomini.

(Vernih duš dan leta 1889.)

Denašnji dan je star meščan
Odšel z nebes v Gorico;
Ker slišal klicat je v pomoč
Objokano resnico.

Ko misel živigne doli k tlom,
Na „Travniku“ se vstavi;
„Mrmranja slišim — čudni glas,
Kaj, rod moj, delaš? — pravi.

„V prastari dobi žil sem tu,
Furlanov še ni bilo;
V Gorici, v Vidmu se je le
Slovenski govorilo.

„A kaj pomeni trd Rimljan“)
S triostjo na vodnjaku?
Kdo žrtva bo pod vilami
In pod nogo divjaku?

„Saj lepši kip bi angelj bil,
Smejoč se ljubeznivo;
Držeč v ročici razni sad,
Gorici pomenljivo“.

Po mestu došlec krog taplja,
Svoj rod potlačen gleda;
Raztuži se, da je Sloven
Preveč krotak — sevéda.

Idoč naprej, po vseh kotech,
Ne hitro ne počasno;
Tako sam sebi govori,
Zdaj tiho, zdaj bolj glasno:

„Goriško mesto zid je naš
In narod s prvih časov,
A zdaj se tu šepirijo
Potuhe . . . krivih glasov.

*) Na vodnjaku sredi „Travnika“ stoji kament bog Neptun, dajoč nam vode s čudnimi vilami, kakoršne imajo v rimski zgodovini in kulturi užasno beležko. Sam predsednik peklenškega zbora je izumil to „orodje“. Z njim so zabadali ljudi (drugim v zabavo), da so pred ljudstvom umirali grozne smrti. Večerna kultura je uže od nekdanj gnjila; hvalimo raje božje Jutro . . . in sveto Zarjo . . . Pis.

„Napiši tuji dolgih črk,
Povsod štrle nad vrati,
A zvedel sem, da le napis
Ne sme slovenski stati.

„Slovenske govorice glas
Slovi nad vse jezike;
Zato ima le puhlih glav
Sovražnike velike.

„Roman, Grman, obrezan Žid
In neki polutani . . .
Nevešči naše zgodbe so
Otročji modrijani.

„Naš narod, govor, svet in dom
So prazne jim besede;
So preneznansko učenost
Zajeli s tuje sklede.

„Med vsemi starašinami,
Kar jih je v mestnem zboru,
Slovenca ni v zagovor nam;
Vse gre po tujem uzoru!“ —

Razmatrajoč okolnost to
Ko nem zamišljen gleda,
Globoko zbóde ga v srce
Meščanov rodni beda.

Še prej ko starček krene v raj
Opomni z močnim maslom:
„Rojaki! hleb si mesite,
Z domačim žlahtnim kvasom!

„Primakni svoj se k svojemu
Slovenskemu človeku;
Drug drugemu pomagaj vsak
V ljubezni sladkem mleku.

Po „Travniku“, bi travna bilj
Zagnala, to recite!
V njej bi sovražnik lačen spal,
Če vi ga ne redite“.

To zgovorivši, zgine koj
Sprej našega očesa;
Nam po pravico najbrže
Je v sveta šel nebesa.

Še mnogo let bo hranil svet
To zgodbo iz Gorice,
V spomin kako se od nekdanj
Delé nam tu krivice.

J. V—v.

Domače vesti.

Volilni shod pol. družtva „Edinost“ za VI. okraj bode v nedeljo dne 3. t. m. ob 3. urah popoldne v gostilni gosp. Ivana Godine na Proseku.

Naročnikom dosedanje „Soče“. Na nerazumljiv način hoče se dr. vitez Tonkli polastiti „Soče“, ki je nastopila jedino pot v odkritosrčno veselje ogromne večine naročnikov. Možje, ki so sedem let „Sočo“ izdajali, trudili se za njo ter rešili našo narodno čast z mnogimi žrtvami, doživeli razne hude in bridke skušnje, — ti možje naj se umaknejo dr. J. vitez Tonkliju zdaj, ko je „Soča“ dospela do tolikoga števila zvestih čitateljev in naročnikov, kolikor jih ni imela še nikoli. Naročniki, ali bode te molčali k takemu nečuvnemu činu? „Soča“ v Tonklijevih rokah ni več „Soča“ zadnjih sedem let, zlasti pa ne ona „Soča“, ki je v zadnjih mesecih toliko ugajala slavnemu občinstvu. — Dr. Tonkli namerava uže prihodnjo „Sočo“ izdati pod svojim uplivom in pod svojim urednikom. Vsem svojim somišljenikom in sedemletnim čitateljem naznanjamo, da jim — če bo mogoče — uže prihodnji četrtek pošljemo nov list pod naslovom „Nova Soča“, ki bode nadaljevanje dosedanje „Soče“. Vse naše naročnike prosimo, da obdrže ta list in nasproti ravnanju dr. J. Tonklija z nami dokažejo, da so zavedni možje, ki obsojajo tako ravnanje. — Več v „Novi“ ali pa stari „Soči“.

Izdajateljstvo „Soče“.

Darilo. Gospod Ivan Šabec, veleposestnik v Trstu poklonil je „Dijaškej kuhinji“ 20 gl. Srčna hvala vrlemu rodoljubu.

Goriški deželni zbor je v svojej seji dne 29. t. m. odlečil, da se postavi na dnevni red prih. seje predlog poslanca Gregorčič-a, da se uvede v program kmetijske šole tudi poduk v veronauku.

Posl. Rojic je interpeloval glede imenovanja živinodravnika za Tolmin, ki ne ume slovenščine; vladni zastopnik bode zadevo poročal vladi. Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona o urejenju plač za učiteljsko oseboje v dejanskej službi se na predlog posl. Dottorija izroči pravnemu odseku.

Sprejme se premena § 5. zakona o cerkvenih stavbah in druga tikajoča se dež. šolskega zakona. Odobré se podpore podeljene dijakom in učiteljem in posojilof. 20.000 sklenjeno s podružnico banke Kredit.

Kdor veter seje — burjo žanje. Nečuvna brezobzirnost in skrajna odločnost istrskega deželnega glavarja dra. Campitellija, po pravici človeku daje ozbiljno misliti. V seji dne 26. oktobra je stari „državnik“ z največjo brezobzirnostjo zavrnil hrvaški interpelaciji dra. Volarića in Mandića. Proti temu nasilstvu so odločno protestovali vsi slovenski poslanci, pri tem pa je lahonska sodrga na galeriji ropotala in zabavljala, kar je predsednik dopuščal. Ko je dr. Volarić nehal govoriti, odobrvali so nekateri kmetje iz poroške okolice glasno njegov govor in vpili: „Živio“, na kar je predsednik galerijo posvaril, naj bo mirna. Izmed slovenskih poslancev verificirani so dosedaj samo štirje (glej donasnji deželni zbor isterski). Ker namerava lahonska gospoda na vsak način in brez nikacega vzroka zavreči jednega naših poslancev, izumili so nov način glasovanja za poslance kmečkih občin, namreč glasovati za vsacega posamičnega poslanca posebej. Uprav radi tega načina glasovanja, manjšina pri glasovanju za verifikacijo svojih pristašev ne vstaja raz sedežev. Quosque tandem. — Lahoni se bodo norčevali iz državljanskih pravic zajamčenih tudi Slovanom? Slovenska manjšina v isterskem deželnem zboru priuči menda polagoma starega predsednika nekoliko uljudnosti in avstrijskih čutov!

Seja mestnega zbora je bila 30. pr. m. Prisotnih je bilo 30 mestnih odbornikov, katerim je predsedoval župan dr. Bazzoni. Na dnevnem redu je bil načrt pogodbe za čiščenje mesta. Mestna delegacija predlaga naj mestni zbor sprejme pogodbo kakor je v načrtu; naj sklene pogodbe za dobo petih let, naj v to svrhu določi letni pavšal 44.500 gl., ter naj oddaje dotična dela proti ponudbam. Vnela se je jako živa razprava o trebenju stranišč. Odb. g. Venezian je pobijal sedanji sistem ter zahteval, da se uvede kakor že povsod drugod tudi tukaj pnevmatične stroje za trebenje. Govorilo je mnogo mestnih očetov za in proti in tudi gosp. župan je izrazil svoje mnenje, da treba preмене, sklenilo se je pa, da začasno ostanе vendar še vse po starem. Mestni odbornik g. Nabergerj priporoča naj bi se v smislu §. 18. imenovane pogodbe obvezalo podjetnike, da na določenih mestih zalagajo odpadke, ki služijo okoličanom za gnoj, da ne bodo morali naši ljudje prišedši po gnoj s pol praznimi vozovi domov, kakor se to sedaj godi. Predsednik obljubi, da se bode oziralo na koristi okolice. Tudi živinski semenj v zgornji okolici je bil na dnevnem redu. Govorenja je bilo mnogo, sklenilo se ni pa nič, ker je bila večina proti temu. Izvoljeni so bili naposled zastopniki za enketo zaradi odprave proste luke. Seja je bila sklenjena ob 8^{3/4} uri zvečer.

V VII. seji deželnega zbora kranjskega bila je na dnevnem redu peticija Kranjskega mesta za zopetno ustanovitev Kranjske gimnazije; poslanec dr. Tavčar je nasvetoval, da se deželni zbor izreče za nujno potrebo cele gimnazije v Kranji in deželn. odboru naroči, da za reaktiviranje gimnazije uložijo prošnjo na vlado in peticijo o tej zadevi izroči na državnemu zboru. O teh predlogih razunela se je velika politična debata, v kateri so govorili z vso odločnostjo poslanci Svetec, Hribar in dr. Tavčar in kazali, kako malo se ozira vlada na izvršitev narodne ravnopravnosti na Kranjskem, prav nič pa na Štajerskem, Koroškem in Primorskem. Od nemške strani sta govorila baron Schwegel in dr.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Julij Mikota**. Tiskarna **Dolenc** v Trstu